

העמותה הישראלית
למען הילד בגיל הרך

OMEP- Israel - ישראל
Organisation Mondiale Pour L'Éducation Préscolaire
Organización Mundial Para La Educación Preescolar
World Organization for Early Childhood
ארגון עולמי למען הילד בגיל הרך

ע.ר. 1-689-007-58

סיון תשע"ז
מאי 2017

נייר עמדה:

הנגשת הטיפול ההתפתחותי לילדים ממשפחות מעוטי יכולת ומהפריפריה

רקע

מחקרי מוח מן העשור האחרון מצביעים על המיזב החברתי-כלכלי כגורם סיכון להתפתחות בגיל הרך. על פי מחקרים אלה, כבר בגיל הינקות קיים פער במבנה המוח לרעת הילדים ממיצב זה ועם העלייה בגיל גדלים הפערים בהישגי ילדים ממיצבים שונים. עוד נמצא במחקר כי התערבויות חינוכיות וטיפוליות איכותיות בגיל הרך, מצמצמות פערים בקרב ילדים מרקע חברתי-כלכלי שונה. האמור לעיל תקף גם לגבי ילדים עם בעיות התפתחותיות על רקע ביולוגי.

בנייר עמדה זה נתייחס לתינוקות, פעוטות וילדי גן, בעלי עיכוב בהתפתחות (כ-10% מהילדים). לעיתים מדובר בעיכוב קל, עליו ניתן להתגבר באמצעות טיפול מתאים שניתן בזמן, ולעיתים מדובר בעיכוב, הנגרם ממוגבלות קשה, לא הפיכה, אשר טיפול מתאים, יכול לקדם במידה ניכרת ילדים אלו.

מציאות מרובת קשיים והמלצות לשיפור המצב

דו"ח מבקר המדינה (67 ב') מצביע על נזקים חמורים הנגרמים מפיצול האחריות לאספקת שירותי התפתחות הילד בין גורמים רבים (קופות חולים, בתי חולים, משרד הבריאות, משרד החינוך, רשויות מקומיות, עמותות ומטפלים פרטיים). המבקר ממליץ כי משרדי הבריאות, החינוך וקופות החולים יקבעו את המתכונת לשמירת התיאום והרצף, באשר: לגישות הטיפוליות; למעקב אחר התקדמות הילד; ולהשלמת מסגרת הטיפולים הנדרשת; (שם, עמ' 429).

בנוסף לכך מצביע המבקר על אי-ניצול סל הטיפולים הרפואיים והפרה-רפואיים בידי ילדים הזקוקים להם. המבקר קובע, שעל כל הגופים הקשורים למתן טיפולים לילדים עם בעיות בהתפתחות לפעול לניצול מיטבי של סלי השירותים לילדים לרבות נקיטת צעדים פרו אקטיביים לניצול הזכאות לשירותים. הוא גם מעלה אפשרות שדווקא, אצל ילדים עם בעיות התפתחות קלות יחסית, הנטייה לוותר על טיפולים לנוכח החסמים הקיימים תהיה רבה יותר ועשויה להיות לכך השלכה הפוגעת בהתפתחותם (שם, עמ' 399). אנו, ב"עמותה למען הילד בגיל הרך" הצבענו על הצורך בפעילות יזומה לאיתור ילדים כאלו לפני גיל 3, בו הם זכאים לשירותי חינוך מיוחד.

דו"ח המבקר מתייחס גם לקשיים הנובעים מטיפולים פרטיים בתחום התפתחות הילד. פורום המנהלים של היחידות ההתפתחותיות מציג נתונים, לפיהם ילדים מהפריפריה החברתית או הגיאוגרפית, לא מקבלים את הטיפולים להם הם זכאים בחוק, מאחר והיחידות נמצאות בגירעון ואין באפשרותן להרחיב את כוח האדם המועסק בהן. לפיכך נוצר מצב בו הורים, חזקים כלכלית, "רוכשים" את הטיפולים באופן פרטי, או מקבלים החזרים מקופת החולים אליה הם משתייכים, בעוד ילדים להורים, שאין ביכולתם לשלם באופן פרטי, נשארים ללא טיפול.

**העמותה הישראלית
למען הילד בגיל הרך**

OMEP- Israel - ישראל

Organisation Mondiale Pour L'Éducation Préscolaire

Organización Mundial Para La Educación Preescolar

World Organization for Early Childhood

ארגון עולמי למען הילד בגיל הרך

ע.ר. 58-007-689-1

נושא נוסף שיש לתת עליו את הדעת הוא הנגשת היחידה ההתפתחותית למקום המגורים של המשפחה. כאשר היחידה מרוחקת ממגורי המשפחה ומחייבת שימוש בתחבורה ציבורית, קיים חשש שלא יתמידו בטיפול. מקום הטיפול צריך להיות בקהילה, זמין ונגיש להורים, כדי שיתמידו בצריכת הליווי בהתמודדותם עם הטיפול בילדם, במיוחד בילדות המוקדמת.

בביקור שקיימנו במרכז (החדש) לגיל הרך בירוחם, ראינו מרכז, קרוב ונגיש, המספק שירותים אוניברסליים לקידום הבריאות וההתפתחות ומשלב טיפולים התפתחותיים, הניתנים על ידי צוות רב מקצועי. המרכז מבוסס על גישה הוליסטית, כלל עירונית, הרואה בילדים ובהורים לפעוטות אתגר, מכירה בחשיבותו וחותרת לטפחם כבר משלבי טרום הלידה. מודל זה הביא לתחושת אמון של ההורים, וקיימת סבירות גבוהה לצריכת השירותים הניתנים בו, לאורך זמן. העיון בתקציב התפעול עורר בנו דאגה גדולה לסיכויי ההישרדות של המקום וקיימותו: הרשות המקומית ומשרד הבריאות משתתפים במימון הפעילות במקום, אך מרבית התקצוב נעשה בידי עמותות פילנטרופיות.

לסיכום,

"העמותה למען הילד בגיל הרך" דורשת מהמדינה:

1. לקחת אחריות על התפתחות הילד, על פי סעיף 23 באמנה הבינלאומית לזכויות הילד (בדבר זכותו של ילד הלוקה בכושרו לטיפול מיוחד).
2. להנגיש את הטיפול לכל האוכלוסיות ובמיוחד בפריפריה החברתית והגיאוגרפית כולל האוכלוסייה הערבית והאוכלוסייה החרדית (עם דגש על דרום הארץ), על פי האמור באמנת זכויות הילד.
3. לקבוע תעריף, שיכסה את העלות הריאלית, כדי לאפשר לכל ספקי השירותים הציבוריים להתפתחות הילד (מכונים בבתי החולים, יחידות להתפתחות הילד, קופות החולים, היחידות הקהילתיות) לתת לילדים את השירות המגיע להם מתוקף החוק.

על החתום:

ד"ר תמר ארז, יו"ר העמותה

פסיכולוגית חינוכית והתפתחותית-מדריכה

פרופ' עפרה קורת, ראשת תוכנית הריס למען תינוקות, טף ומשפחותיהם בישראל,
בית הספר לחינוך, אוניברסיטת בר אילן, חברת הוועד המנהל

בטי כהן, עובדת סוציאלית

חברת הוועד המנהל

*"העמותה הישראלית למען הילד בגיל הרך" הינה סניף של OMEP הארגון העולמי הפועל לשיפור תנאי חייהם וחינוכם של ילדים בגיל הרך. העמותה פועלת כגוף מתנדב המורכב מאנשי מקצוע, למען העלאת העדיפות הלאומית לילדי הגיל הרך ולצרכיהם, בכל תחומי החיים ולמען קידום חקיקה שתוביל למדיניות כוללת בתחום הגיל הרך.